

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN SANAT KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Fatih KARİP¹

Öz

İnsanlık tarihinin her döneminde tüm toplumlar için ortak bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkan sanat, uğradığı dönemin ve toplumun çeşitli özelliklerini de alarak sürekli katlanarak bir anlam zenginliği içerisinde gelişmiştir. Geçmişten günümüze toplumun kültür bileşenlerinin en önemli unsurlarından olan sanat kavramı birçok deyim ve atasözünde yer etmiş her zaman önemli metaforlarla ifade edilmiştir. Bu çalışmanın amacı Görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramına yönelik düşüncelerini ortaya koydukları metaforlar aracılığıyla incelemektir. Araştırmanın çalışma gurubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Ağrı ilinde görev yapmakta olan 100 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, katılımcıların her birine “sanat ..... gibidir. Çünkü .....” cümlesini tamamlamaları istenerek elde edilmiştir. Katılımcıların cevaplarından edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramına ilişkin metaforik algıları 8 kategori altında toplanmıştır. Bunlar, 1.Yaşamın bir ifadesi olarak sanat, 2.Yaşam kaynağı olarak sanat, 3.Yol gösteren, aydınlatan bir kavram olarak sanat, 4.Özel bir alan olarak sanat, 5.Dışavurum olarak sanat, 6.İletişim aracı olarak sanat, 7. Güzeli aramak olarak sanat, 8. Sınırsız bir keşif alanı olarak sanat. Sonuç olarak görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramını çok fazla ve farklı metaforlarla ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre Görsel Sanatlar öğretmenlerinin sanatı en çok *yaşamın bir ifadesi* ve *yaşam kaynağı* olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: görsel sanatlar, öğretmen, sanat, eğitim, metafor

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, fkariip(at)agri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8957-1568

METAPHORICAL PERCEPTIONS OF VISUAL ARTS TEACHERS ABOUT THE CONCEPT OF ART

Abstract

The concept of art, which is one of the most important elements of the cultural components of the society from the past to the present, has always been mentioned in many idioms and proverbs. The purpose of this study is to examine the ideas of visual arts teachers about the concept of art by means of metaphors. The study group consists of 100 visual arts teachers working in the province of Agri in the academic year 2018-2019. Phenomenological design is used in this study. The data of the study was collected by asking each of the participants to complete the sentence "To me, art is like ....., because ....." Content analysis method was used to analyze the data obtained from the participants' answers. According to the findings of the study, visual arts teachers' metaphoric perceptions of the concept of art were grouped under 8 categories. These are: 1. Art as an expression of life. 2. Art as a life source. 3. Art as a guiding, illuminating concept. 4. Art as a special field. 5. Art as an expression. 6. Art as communication tool. 7. Art as a search for beauty, 8. Art as an unlimited exploration area. As a result, it was found out that the visual arts teachers expressed the concept of art with many different metaphors. According to this, it was revealed that art teachers mostly considered art as an expression of life and a source of life.

Keywords: Art teachers, Visual art, Art, Education, Metaphor.

Giriş

Sanat, sanatçı ile toplumlar arasında hatta bunların da ötesinde çağlar arası bir iletişim aracıdır. Gerçek dünyanın yok edici kurallarını aşarak binlerce yıl öncesini günümüze ulaştırır. Bugünün geçmişi biliyor ve yargılıyor olması sanatın erişilmez gücüne bağlıdır (Ünver, 2002). İnsanlık tarihinin her döneminde tüm toplumlar için ortak bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkan sanat, uğradığı dönemin ve toplumun çeşitli özelliklerini de alarak sürekli katlanarak bir anlam zenginliği içerisinde gelişmiştir. Her toplumda farklı özelliklerle ortaya çıkan sanat uğradığı toplumların hayata bakışlarını değiştirmiştir. Bu yönüyle sanat hayata dair oldukça fazla kavramla iç içe geçmiş durumdadır. Sanat kavramı neredeyse tüm sözcüklerle ifade edilecek, anlam bulacak kadar hayatla iç içe geçmiş durumda olmasına rağmen insanın fikir yaşamında en fazla tartışılan en şaşırtıcı ve aldattıcı kavramlardan biri olmuştur. Yüzyıllar boyu soyut, fizik ötesi bir kavram olarak görülen sanat bir iletişim aracı olarak algılama, düşünme, imgelem ve bedensel eylem gibi anlatım öğelerine sahiptir (San, 1977). Geçmişten günümüze toplumun kültür bileşenlerinin en önemli unsurlarından olan sanat kavramı birçok deyim ve atasözünde yer etmiş her zaman önemli metaforlarla ifade edilmiştir.

Grekçe *metaphoradan* türeyen metafor kelimesi, bir yerden başka bir yere götürmek anlamındır. Türkçede *eğretilme* ya da *istiare* olarak geçen metafor kavramı daha çok zihinsel ve düşünsel kavrayış sistemimizi simgelemek için kullanılmaktadır. Bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olay veya olguya benzetilerek açıklanmasıdır (Saban, 2008a). Böylece metaforlar, iki kavram, olgu veya olay arasında karşılaştırma yapmayı ve bunlar arasındaki benzerlikleri mecazlı bir anlatımla ortaya çıkarmayı sağlar. Metaforlar bahsettikleri kavramlardan farklıdır. Kavramın kendisi değil sadece onu ifade eden bir semboldür (Yob, 2003). Mecazi ifadeler bireyin açıklamakta zorlandığı kavramları ifade etmede, günlük hayatta kullandığı bazı benzetme unsurlarının zihinde nasıl bir yapıda olduğunun ortaya çıkarılmaz açısından önem arz etmektedir (Aladağ ve Kuzgun, 2015). Metaforlar, söylenmek isteneni daha az sözcükle, daha vurgulu bir biçimde ifade etmeye yararlar. metaforlar, bireylerin sınırlanmasını ortadan kaldırarak onları yaratıcılığa yönlendirirken, dilin derinliklerinde kendilerini bulmalarını sağlamaktadır. Bu bakımdan, bireylerin düşüncelerini, duygularını, yaşantılarını tanımlamalarında metaforlardan yararlanmaları kaçınılmazdır (Yaşar ve Girmen, 2012). Bilginin tek üreticisinin akıl olmadığı pratik uygulama ve deneyimlerin duygu ve sezgilerinde bilgiyi üretmede önemli rol oynamaktadır. Metaforların eğitimde pedagojik olarak önemli bir rol oynamaktadır. Metaforlar aracılığıyla düşünmenin eğitim öğretim etkinliklere önemli katkıları bulunmaktadır. Ayrıca metafor ve analojinin yeni bilgi edinimine aracılık etmede vazgeçilmez bir rol

üstlendiğini kabul edilmektedir (Botha, 2009). Böylece çeşitli benzetmeler geliştirilerek elde edilen metaforlar kişilerin ilgili kavrama yönelik bilişsel yapılarının ne durumda olduğu ortaya konabilir. İlgili literatür incelendiğinde metafor yöntemi kullanılarak eğitim bilimleri konulu birçok kavramın incelendiği görülmektedir. Farklı örneklemelerin kullanıldığı bu çalışmalarda *öğretmen* (Ateş, 2016), *öğrenci* (Aydın ve Pehlivan, 2010), *okul* (Saban, 2008a), *müfettiş* (Döş, 2010), *okul müdürü* (Cerit, 2008), *sınav* (Koçak, vd., 2017), *bilgi* (Saban, 2008b), *matematik* (Güvenli, vd., 2011) gibi eğitimin hemen her alanında birçok soyut, karmaşık ve merak duyulan kavramın incelendiği görülmektedir. Bu doğrultuda görsel sanatlar öğretmenlerinin *sanat* kavramına ilişkin metaforik algılarının incelendiği bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin sanat kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel metaforları ile bu metaforların hangi kavramsal temalar altında ve ne ölçüde toplandığını incelemektir.

Yöntem

Bu çalışmada, görüşme, gözlem, doküman inceleme gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, olayların ve algıları kendi doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak ele alındığı nitel bir yaklaşım kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın desenini olgubilim desendir. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Büyüköztürk vd, 2013; Aydın, 2014). Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmeler yapılır. Bu çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramına bakışları irdelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmanın problemine ilişkin zengin veri toplamak adına konuyla ilgili katılımcılar ve onların davet ve tavsiye etiketleri katılımcılara ulaşılarak elde edilmiştir. Süreç ilerledikçe elde edilen katılımcı sayısı tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam etmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Ağrı ilinde ve ilçelerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Öncelikle görsel sanatlar öğretmenlerinin zümre başkanlarına ulaşılmış ve daha sonra onların aracılığı ile örneklem büyüyerek çoğalmıştır. Görsel sanatlar öğretmenleriyle birebir görüşülerek veriler elde edilmiştir. Araştırma 101 görsel sanatlar öğretmeni ile tamamlanmıştır.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin %37'si kadın, %63'ü erkek öğretmenden oluşmaktadır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin branşlara göre dağılımında ise % 11'i Güzel Sanatlar Lisesi, % 28'i Anadolu Lisesi ve % 61'i ise ortaokullarda görev yapmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden metafor (Mecaz) kullanılmıştır. Metafor, bir sözcüğü benzetmek amacıyla başka bir sözcük yerine kullanmak olarak tanımlanmaktadır (TDK). Metafor bir kavram veya terimin belli bir benzerliği ifade etmek amacıyla farklı bir içeriğe uyarlanmasıdır. Metaforlar insanın doğayı ve çevresini anlamasının ve anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten çeşitli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının, yaşantı ve deneyime anlamlar kazandırmasının araçları olarak bilmeye olanak sağlar. Metaforlar olguları bir alandan diğerine taşıyarak gerçeği süzerek basit bir şekilde tanımlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin “sanat” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla “sanat ..... gibidir. Çünkü .....” cümlesini kendilerine verilen bir form aracılığıyla tamamlamaları istenmiştir. Katılımcılara yeterince süre verilerek düşünce dünyalarına yönelik herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Görüşme sırasında kısa bir açıklama yapılarak yapacakları benzetmenin canlı ya da cansız varlıklar, farklı imajlar gibi herhangi bir şey olabileceği belirtilmiştir. Veri toplama esnasında katılımcıları yönlendirecek ya da sınırlayacak herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı, katılımcıların bilgilerinin saklı kalacağı ve verilen samimi cevapların çalışmanın güvenilirliği açısından önemli olduğuna yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi kalıpları, temaları, ön yargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belli bir materyalin dikkatlice ayrıntılı ve simetrik olarak incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi, çeşitli yazılı dokümanlar, fotoğraflar, videolar, ses kayıtları ve insanlar arasında gerçekleşen iletişimler için uygulanabilir (Berg ve Lune, 2015). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması ve sonra ortaya çıkan kavramların mantıklı bir biçimde düzenlenerek veriyi açıklayabilecek temaların saptanması gerekmektedir.

Bu çalışma çerçevesinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında Ağrı il merkezi ve ilçelerinde görev yapan 101 görsel sanatlar öğretmenine ulaşılmıştır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin türettikleri metaforlar alfabetik sıraya konarak bir liste elde edilmiştir. Bir mantıksal dayanağı olmayan, neden sonuç ilişkisi kurulamayan bir katılımcının yanıtı elenerek çalışma 100 görsel sanatlar öğretmenin türettikleri metaforlar ile tamamlanmıştır. Katılımcıların cevaplarından elde edilen verilerin analizi, *içeriğin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların organize edilmesi ve bulguların yorumlanmasından* oluşan dört aşamada gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin kodlanması aşamasında araştırmadan elde edilen veriler incelenerek anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Bu anlamlı bütünlere kodlar verilerek farklı bölümlerde yer alan verilerin benzer kodlarla düzenlenip düzenlenemeyeceği tartışılmıştır. Temaların bulunması aşamasında, ilk aşamada kodlara göre sınıflandırılan veriler arasındaki ortak yönler bulunup anlamlı ilişkiler dikkate alınarak kategorize edilmiştir. Üçüncü aşamada ise önceki aşamalara göre elde edilen veriler düzenlenerek belirli olgulara göre veriler tanımlanmıştır. Veriler okutucunun anlayacağı bir dil ile sunulmuştur. Son aşamada ise ayrıntılı bir biçimde tanımlanan ve sunulan bulgular araştırmacı tarafından sunulacak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bulgular

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramına ilişkin 44 farklı metafor türetmişlerdir. Bu metaforlar farklı frekanslarda toplam 100 defa tekrar etmiştir. Öğretmenlerin geliştirdikleri metaforlarda benzer anlatımlar dikkate alınarak çeşitli tema elde edilmiştir. Elde edilen veriler toplan 8 farklı tema altında toplanmıştır. Bu metaforların temalara göre dağılımları cinsiyetleri de dikkate alınarak yüzde ve frekansları ile tablo.2.'de verilmiştir.

Tablo 1
Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Sanat Kavramına İlişkin Metaforların Temalara Göre Dağılımları.

Temalar	Metaforlar	Cinsiyet		f	%
		Kadın	Erkek		
1.Yaşamın bir ifadesi olarak	Yaşam	3	9	12	12
	Ayna	5	2	7	7
	Hayal	2	1	3	3
	Hayatın tadı tuzu		1	1	1
	Gölge		1	1	1
	Dünya		1	1	1
	Hayatın ritmi	1		1	1
	Kimlik	1		1	1
Toplam	8 metafor	12	15	27	27
2.Yaşam kaynağı olarak sanat	Su	1	7	8	8
	Hava	3	3	6	6
	Yemek	1	4	5	5
	Ağaç	2		2	2
Toplam	4 metafor	7	14	21	21
3.Yol gösteren, aydınlatan bir kavram olarak sanat	Işık	1	4	5	5
	Güneş	2	2	4	4
	Kültür/medeniyet	1	1	2	2
	Yol	1	1	2	2
	Pencere	1		1	1

	Yön		1	1	1
Toplam	6 Metafor	6	9	15	15
4.Özel bir alan olarak sanat	Aşk		4	4	4
	Hastalık	1	1	2	2
	Çocuk	1	1	2	2
	Kar tanesi		1	1	1
	Emek		1	1	1
	Çığ		1	1	1
Toplam	6 Metafor	2	9	11	11
5.Dışavurum olarak sanat	Ruh	1	1	2	2
	Kuş	1	1	2	2
	Tedavi	1		1	1
	Huzur		1	1	1
	Mutluluk		1	1	1
	Şiir		1	1	1
	Savaş		1	1	1
Toplam	7 Metafor	3	6	9	9
6.İletişim aracı olarak sanat	Evrensel		3	3	3
	Anlamak/anlaşılmak		1	1	1
	Bergüzar		1	1	1
	Yeryüzü		1	1	1
	Harç		1	1	1
Toplam	5 Metafor		7	7	7

7.Güzel aramak olarak sanat	Gökkuşağı	1	1	2	2
	Çiçek		2	2	2
	Estetik	1		1	1
Toplam	3 Metafor	2	3	5	5
8.Sınırsız bir Keşif alanı olarak sanat	Derya	1	1	2	2
	Pandoranın kutusu		1	1	1
	Yaratmak		1	1	1
	Uzay	1		1	1
Toplam	4 Metafor	2	3	5	5

1. Yaşamın bir ifadesi olarak sanat: Bu temayı incelediğimizde görsel sanatlar öğretmenlerinin en fazla metafor türettikleri (8 metafor) ve bu metaforların en fazla tekrar ettiği (f=27) tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kategori %27'lik bir alan ile toplam temalar arasından en fazla alana sahiptir. Bu temada kadın ve erkek öğretmenler birbirlerine yakın sayılarda metafor türetmişlerdir. Bu temada *yaşam* ve *ayna* ifadeleri en fazla tekrara sahip metaforlar olarak dikkati çekmektedir. Buna görsel sanatlar öğretmenleri sanatı yaşamın bir ifadesi olarak; bir ayna ya da bir gölge gibi kendimizi, hayallerimizi ve yaşamımızı yansıttığımız bir alan olarak görmektedirler. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

“sanat yaşam gibidir. Çünkü ne varsa hayata dair yaşadıklarımızı yansıtır.” K.3

“Sanat ayna gibidir. Çünkü gördüklerini yansıtırın.” K.27

“Sanat ayna gibidir. Çünkü her gölge bir yaşamı yansıtır. Her yaşam bir gölgedir.” K.95

2. Yaşam kaynağı olarak sanat: Bu tema da görsel sanatlar öğretmenleri az sayıda (f=4) metafor geliştirmiş olsa da ikinci büyük bölümü oluşturmaktadır (%21). Katılımcılar bu tema altında geliştirilen metaforlar 21 defa tekrar etmiştir. Bu temada erkek katılımcıların (f=14) kadın katılımcıların (f=7) iki katı kadar metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu temada su, hava, yemek ifadeleri dikkatimizi çekmektedir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı bir hava, su yemek gibi temel yaşam kaynağı olarak görmekte ve yaşamlarını sürdürülebilmesi için birer

zorunluluk olarak görmekteyiz. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

"sanat su gibidir. Çünkü gittiği her yere hayat verir." K.31

"sanat hava gibidir. Çünkü en temel ihtiyaçlardan birisidir." K. 56

"sanat yemek gibidir. Çünkü tadını almadan yaşayamazsın." 61

3. Yol gösteren, aydınlatan bir kavram olarak sanat: Bu temayı incelediğimizde görsel sanatlar öğretmenlerinin geliştirdikleri metaforlar toplam metaforlara oranla %15'lik bir alana sahiptir. Katılımcılar bu temada 6 metafor üretmiştir ve bu metaforlar toplamda 15 defa tekrar etmiştir. Erkek ve kadın öğretmenlerin aynı sayıda metafor ürettiği bu kategoride erkek öğretmenlerin tekrar sayıları kadın öğretmenlere oranla daha fazladır. Bu kategoride *ışık* ve *güneş* sözcükleri dikkatimizi çekmektedir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı toplumların geleceğini aydınlatan onlara yol gösteren yeni ufuklar açan bir kavram olarak görmekteyiz. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

"sanat ışık gibidir. Çünkü karanlıkları aydınlatır." K.97

"sanat güneş gibidir. Çünkü olmazsa bir yanımız hep aydınlanmaya muhtaç kalır." K19

"sanat pencere gibidir. Çünkü İnsan var olanla yetinmez hep farklı pencereler arar." K.63

4. Özel bir alan olarak sanat: Bu temayı incelediğimizde görsel sanatlar öğretmenlerinin 6 farklı metafor ürettiği ve bunların 11 defa tekrar ettiği görülmektedir. Bu bölüm toplam metaforlara oranla %11'lik bir oran ile orta seviyede bir alana sahiptir. Bu temada erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla daha fazla metafor ürettiği ve daha fazla tekrara sahip olduğu dikkatimizi çekmektedir. Geliştirilen metaforlar arasından aşk sözcüğü dikkatimizi çekmektedir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı tıpkı bir kar kristali gibi kendine has özellikleri olan özel bir ilgiye gereksinim duyan bir alan olarak görmekteyiz. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

"sanat aşk gibidir. Çünkü tüm Duygularına cevap veriyor." K.9

"sanat kar tanesi gibidir. Çünkü her bir eser tek ve biriciktir." K.81

"sanat çocuk gibidir. Çünkü zaman ayırmak gerekir. İlgi ister." K.36

5. Dışavurum olarak sanat: Bu temada görsel sanatlar öğretmenleri 7 farklı metafor geliştirmiştir. Bu metaforlar 9 defa tekrar etmiştir. Bu tema toplam metaforların % 9'unu oluşturmaktadır. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlerden

fazla metafor geliştirmiştir. Bu temada ruh ve kuş metaforları dikkatimizi çekmektedir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı, iç dünyamızı dışarı yansıttığımız, böylece huzuru, mutluluğu ve özgürlüğü yakaladığımız bir alan olarak görmektedirler. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

“sanat ruh gibidir. Çünkü varlığın özü orda gizlidir. Onu arar.” K.16

“sanat huzur gibidir. Çünkü iç dünyamız kendimizi bulduğumuz yerdir.” K.41

“sanat savaş gibidir. Çünkü ruh dünyamız fırça ve renklerle savaşarak özgürleşir. K.76

6. İletişim aracı olarak sanat: bu kategoride öğretmenler 5 metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar toplamda 7 defa tekrar etmiştir. Bu tema toplam metaforlar arasından % 7 gibi küçük bir alana sahiptir. Bu temada kadın öğretmenlerin hiç metafor geliştirememeleri dikkatimizi çekmektedir. *Evensel* ifadesi en fazla tekrar eden metafor olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı insanları birbirine bağlayan, anlamayı ve anlaşılmayı sağlayan tüm dünyanın ortak bir iletişim aracı olarak görmektedirler. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

“sanat evrensel gibidir. Çünkü tüm toplumlara hitap eder her yerde aynı dil kullanılır.” K.59

“sanat bergüzar gibidir. Çünkü iyi eserler üretip iyi anılmak gerektirir.” K.42

“sanat harç gibidir. Çünkü Harç bir binanın en küçük ve en büyük parçalarını bir arada tutan en önemli kaynaştırma maddesidir. Binanın ayakta uzun süre kalması harcın gücüne bağlıdır. K.30

7.Güzeli aramak olarak sanat: bu tema görsel sanatlar öğretmenlerinin en az metafor geliştirdikleri temadır (f=3). Bu metaforlar toplamda 5 defa tekrar etmiş ve toplam metaforlar arasından % 5 gibi küçük bir alanı oluşturmaktadır. Kadın ve erkek öğretmenlerin yakın sayılarda metafor türettiği görülmektedir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı gökkuşağı ve çiçek gibi herkes tarafından sevilen güzel nesnelere benzeterek sanatın felsefi (estetik) yönünün güzel olanı aramak olduğunu düşünmektedirler. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

“sanat gökkuşağı gibidir. Çünkü bulunduğumuz her yeri renklendirir ve estetik beğeni oluşturur.” K.43

“sanat çiçek gibidir. Çünkü hayatımızı renklendirir.” K.91

“sanat estetik gibidir. Çünkü iç güzelliklerimizi yansıtır.” K.8

8. Sınırsız bir keşif alanı olarak sanat: bu temada görsel sanatlar öğretmenleri 4 farklı metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar 5 defa tekrar etmiştir. Bu tema toplam metaforlar arasında % 5 gibi küçük bir alana sahiptir. Buna göre görsel sanatlar öğretmenleri sanatı ucu bucağı olmayan, ne ile karşılaşacağımızı bilemediğimiz sınırsız bir keşif alanı olarak görmektedirler. Aşağıda katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek verilmiştir.

"sanat derya gibidir. Çünkü Öğrendikçe hiçbir şey bilmediğini öğretir." K.93

"Sanat pandoranın kutusu gibidir. Çünkü içinde her şeyi bulabilirsin ne ile karşılaşacağımızı bilemediğin." K.86

"sanat uzay gibidir. Çünkü gördüklerimizin çok ötesindedir." K.72

Tartışma ve Sonuç

İlgili literatür incelendiğinde bu sonuçlar farklı çalışmalarla ilişkilendirildiğinde benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Hiçyılmaz'ın (2019) sanat eğitimi alan öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmasında aynı sayıda örneklemin benzer sayıda, fakat farklı metafor geliştirdikleri ve bu metaforların bir kısmının farkı kategoriler altında toplandığı çalışması dikkat çekmektedir. Bahsi geçen çalışmada 100 öğretmen adayının geliştirdiği 40 metafor 7 farklı tema altında toplanmıştır. Bu çalışma ile karşılaştırıldığında 16 metafor (kuş, deniz, ruh, hayal, gökkuşağı, kapalı kutu, gölge, aşk, huzur, güneş, yemek, su, doğa, kainat, ayna) ile 3 temanın (Yaşamın bir ifadesi olarak sanat, yaşam kaynağı olarak sanat ve yol gösteren aydınlatan bir unsur olarak sanat) ortak olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşamın bir ifadesi olarak sanat teması bu çalışma için en fazla metafor geliştirilen ve tüm metaforlar arasında %27 gibi büyük bir alanı oluştururken, Hiçyılmaz'ın çalışmasında % 9 ile en az metafor geliştirilen tema olarak ortaya çıkmıştır. Yaşamın kaynağı olarak sanat, bu çalışma için görsel sanatlar öğretmenlerinin sanata ilişkin algılarının % 21'i gibi büyük bir alanını teşkil ederken Hiçyılmaz'ın çalışmasında bu alan %10 ile ikinci en küçük tema olarak görülmektedir. Yol gösteren aydınlatan bir unsur olarak sanat teması; bu çalışma için toplam metaforların % 15'ini oluştururken, Hiçyılmaz'ın çalışmasında bu oran %10 olarak benzer bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Diğer temalarda ise katılımcılar sanat kavramının farklı yönlerini ele alarak farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Wells'in (2015) görsel sanatlar öğretmen adaylarının *sanatçı* kavramına ilişkin metaforik algılarını incelediği çalışmasında benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Wells 205 görsel sanatlar öğretmen adayı ile yürüttüğü çalışmasında sanatçı metaforunu incelemiştir. Buna göre elde ettiği sonuçlar arasından toplam metaforların %22,43'ünü oluşturan "aydınlatan, yol gösteren olarak sanatçı" teması

bu çalışmada ortaya çıkan ve toplam metaforların %15'ini oluşturan “Yol gösteren, aydınlatan bir kavram olarak sanat” teması ile benzerlik göstermektedir. Bu ortak temada *güneş* ve *ışık* metaforu dışındaki tüm metaforlar birbirinden farklıdır. Bununla birlikte Wells'in çalışmasında tüm metaforların % 19,51'ini oluşturan “yansıtıcı olarak sanatçı” teması ile bu çalışmada tüm metaforların % 27'sini oluşturan “yaşamın bir ifadesi olarak sanat” teması anlam ve türetilen metaforlar bakımından benzer temalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Wells'in çalışmasında tüm metaforların % 5,36'sını oluşturan “yaşamın parçası olarak sanatçı” teması bu çalışmada tüm metaforların %21'ini oluşturan “yaşam kaynağı olarak sanat” teması ile benzerlik göstermektedir. Bu temada geliştirilen *su* ve *hava* metaforları ortak metaforlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre Görsel sanatlar öğretmen adayları sanatçıyı yaşamından yola çıkarak, yaşamı yansıtarak sanatını oluşturduğunu ve insanları aydınlatarak onlara yol gösterdiğini söyleyebiliriz.

Kalyoncu'nun (2012) 134 sınıf öğretmeni adayının “sanat eğitimi” dersine yönelik metaforlarını incelediği çalışmasında bu çalışma ile benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Toplam 7 temadan oluşan sanat eğitimi dersine ilişkin metafor çalışmasının toplam metaforların % 41'ini oluşturan “yaşamın bir parçası olarak sanat eğitimi” teması; bu çalışmadaki %21'lik “yaşamın bir ifadesi olarak sana” teması ile benzerlik göstermektedir. Benzer metaforların türetildiği temalar iki çalışma için de en fazla metafor türetilen tema olarak görülmektedir. Bununla birlikte Kalyoncu'nun çalışmasında ortaya çıkan “Eğitici ve Öğretici olarak sanat” teması bu çalışmada ortaya çıkan “yol gösteren aydınlatan bir kavram olarak sana” teması ile; “sevginin ifadesi olarak sanat eğitimi dersi” teması ile bu çalışmadaki “güzeli aramak olarak sanat” teması benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlara benzer bir sonuç ise Fidan ve Fidan'ın (2016) ortaokul öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine yönelik metaforlarını incelediği çalışmasında görülmektedir. İki çalışmada da “yaşamın bir ifadesi olarak sanat” teması benzer metaforların türetildiği, benzer oranlarda ortaya çıkmıştır.

Karip'in (2019) sanat eğitimi almış öğretmen adaylarının sanat kavramına ilişkin bilişsel yapılarını incelediği çalışmasında ortaya çıkan “sanatın kaynağı” teması için geliştirilen metaforlar ile bu çalışmada “yaşamın bir ifadesi olarak sana” temasında ortaya çıkan metaforla; “sanatın değeri” teması ile bu çalışmada ortaya çıkan “Yol gösteren aydınlatan bir kavram olarak sanat” teması ve “sanatın önemi” kategorilerini oluşturan metaforla ile bu çalışmadaki “özel bir alan olarak sanat” teması için geliştirilen metaforların benzer oldukları ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak metafor çalışmaları, sanat gibi çok yönlü, soyut ve karmaşık bir yapıya sahip bir kavramın nasıl algılandığına yönelik insanların zihinlerinde var olan algıları doğrudan ortaya koyması bakımından önemli araçlardır (Saban, 2008;

Yalçın ve Erginer, 2012). Bu nedenle Görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat kavramına ilişkin metaforik algılarının incelendiği bu çalışmada katılımcılar 43 farklı metafor geliştirmiştir. Bu metaforlar 8 tema altında bir araya gelerek anlamlı bir bütün oluşturmuştur. Böylece katılımcıların sanat kavramına ilişkin ne tür bir algıya sahip oldukları somut bir biçimde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan temalar incelendiğinde görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat algılarının en fazla sanatın yaşamı yansıttığına olan düşüncelerinde odaklandığı ortaya çıkmıştır. Toplumsal yaşamın bir parçası olarak sanat, yaşamla iç içe bir görev üstlenmektedir. Sanat, toplumsal gelenek ve alışkanlıklarımızı, güncel yaşamın farklı sorunlarını, çoğu kez dünyanın karanlıkta kalan yönünü ortaya çıkartmak gibi bir görevi yerine getiren toplumsal bir olgudur (Bingöl, 2011).

Kaynakçlar

Aladağ, S., Kuzgun, M.P. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değer Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 163-193.

Ateş, Ö.T. (2016). Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları, *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2(1): 78-93.

Aydın, İ.S., Pehlivan, A. (2010). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğrenci Kavramına ilişkin Metaforları, *Turkish Studies* 5(3), 818-842.

Aydın, S. (2014). *Olgu Bilim Araştırma*, Eğitimde bilimsel Araştırma Yöntemleri (Ed. M. Metin), Ankara: Pegem Akademi.

Berg, B.L. ve Lune, H. (2015) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (çev.Ed. H. Aydın), Konya: Eğitim Yayınevi.

Bingöl, B. (2011). Sanat Özgürlüğü, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2), 92-139.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education, *South African Journal of Education*, 29, 431-444.

Cerit, Y. (2008). Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri, *Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 3-13.

- Döş, İ. (2010). Aday Öğretmenlerin Müfettiş Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Fidan, B., Fidan, M. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 159-166.
- Güvenli, E. İpek, A.S., Atasoy, E., Güvenli, H. (2011). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Kavramına Yönelik Metafor Algılar, *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 2(2), 140-159.
- Hiçyılmaz, Y. (2019). Sanat Eğitimi Dersi Alan Öğretmen Adaylarının Sanat Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Algıları Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3),
- Kalyoncu, R. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sanat Eğitimi Dersi Kavramına İlişkin Metaforları, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1), 90-102.
- Karip, F. (2019). Analyzing the Cognitive Structures of Pre-service Teachers Who Take Art Education Classes Related to Art Concept, *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 178-189,
- Koçak, D., Gül, Ç.D., Gül, E. Bökeoğlu, Ö.Ç. (2017). Öğrencilerin sınav Kavramına Yönelik Metaforlarının İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 415-434.
- Saban, A. (2008b). İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Bilgi Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler, *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2008a). Okula İlişkin Metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- San, İ. (1977). *Sanatsal Yaratma Çocukta Yaratıcılık*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- TDK (2019). www.tdk.gov.tr
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*, Ankara: Nobel.

Wells, Ş.Y. (2005). Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Öğretmen ve Sanatçı Algısına İlişkin Metafor Analizi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 160-175.

Yalçın, M. ve Erginer, A. (2012). İlköğretim Okullarında Okul Müdürlerine İlişkin Metaforik Algılar, *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.

Yaşar, Ş., Girmen, P. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersi Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Biçimleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3),13-23.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yob, I. M. (2003) Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*. 22, 127–138.

Summary

Introduction

Metaphor is to understand and experience a case according to another. it is a relationship between two dissimilar phenomena, allowing a specific mental scheme to be projected on another mental scheme. In this respect, metaphors enable an individual to view a particular phenomenon as a different fact by allowing the individual's mind to shift from a certain comprehension to another understanding state (Saban, 2008). Metaphor method has been used frequently in various fields of social sciences since the 1980s (Yıldırım & Şimşek, 2013). Metaphor studies are important tools in terms of directing the perceptions that exist in people's minds about how a concept with a multifaceted, abstract and complex structure such as art is perceived (Yalçın & Erginer, 2012). In this context, the purpose of this study is to reveal the perception of visual arts teachers about the concept of art through metaphors.

Method

In this study, phenomenological design is used from qualitative research approaches. The sample of the study consists of the visual arts teachers working in the province of Ağrı and its districts in the academic year 2018-2019. First of all, the group leaders of the visual arts teachers have been reached and then the sample has grown by means of them. The study was carried out with 101 visual arts teachers. 37% of the visual arts teachers who participated in the research were female and 63% were

male teachers. To reveal the metaphors of the visual arts teachers who participated in the research about the concept of art, they were asked to complete the sentence "To me, art is like ....., because ....." through a protocol given to them. Data obtained from the participants were analyzed using content analysis. Metaphors derived from visual arts teachers were listed in alphabetical order and a list was obtained. The study was completed with metaphors derived from 100 visual arts teachers excluding one whose answer had no logical grounds and were not related on cause and effect relationship.

Findings, Interpretation and Results

Visual arts teachers who participated in the study have created 44 different metaphors related to the concept of art. These metaphors were repeated 100 times at different frequencies. The data were collected under 8 different themes.

1. Art as an Expression of Life: When we examine this theme, it is the theme in which visual arts teachers created the most metaphors (8 metaphors) and these metaphors are the most repeated ($f = 27$). According to this, visual arts teachers consider art as an expression of life; like a mirror or a shadow, they see it as an area where we reflect our dreams and our lives.

2. Art as Life Source: Although visual arts teachers created a small number of ($f = 4$) metaphors in this theme, it constitutes the second largest part (21%). According to this, visual arts teachers see art as a source of life, as a source of air and water, and see it as a necessity to sustain their lives.

3. Art as a Guiding, Illuminating Concept: When we examine this theme, it includes the metaphors created by the visual arts teachers that have a rate of 15% compared to the total metaphors. Accordingly, visual arts teachers see art as a concept that illuminates the future of societies, guides them, opens new horizons.

4. Art as a Special Field: When we examine this theme, it is seen that visual arts teachers created 6 different metaphors and these metaphors were repeated 11 times. According to this, visual arts teachers see the art as a field that needs special attention with its own characteristics such as a snow crystal.

5. Art as Expression: In this theme, visual arts teachers created 7 different metaphors. These metaphors were repeated 9 times. According to this, visual arts teachers see art as a field where we reflect our inner world, so that we can capture peace, happiness and freedom.

6. Art as a Communication Tool: In this category, teachers created 5 metaphors. These metaphors were repeated 7 times in total. According to this, visual arts teachers see the art as a common communication tool that connects people, provides understanding and being understood.

7. Art as a search for beauty: This theme is the theme in which visual arts teachers created the least number of metaphors ($f = 3$). According to this, the visual arts teachers likened the art to the beautiful objects loved by everyone like rainbows and flowers and think that the philosophical (aesthetic) aspect of art is to look for the beautiful one.

8. Art as an Unlimited Exploration Area: In this theme, visual arts teachers created 4 different metaphors. According to this, visual arts teachers see art as an endless exploration area that we cannot know what we will encounter.

In this study in which visual art teachers' metaphoric perceptions of the concept of art were examined, the participants created 43 different metaphors. These metaphors came together under 8 themes and formed a meaningful whole. Thus, the concept of the participants in the concept of art has emerged in a concrete way. The results were evaluated by considering similar studies. According to this, it was determined that the same number of the sample in the study of Hiçyılmaz (2019) conducted on pre-service teachers taking art education created similar number but different metaphors, and the metaphors were under different categories.